

Rapport - halvtid Filmstrategi för Gotland

2021-05-05

1. Inledning

Filmstrategi för Gotland 2018 - 2023, med tillhörande handlingsplan, skapades dels utifrån den rörliga bildens stärkta roll som en av samhällets främsta kommunikationsformer men även utifrån behovet av att få Region Gotlands olika filmsatsningar att samverka för att filmen ska bidra till att stärka den regionala utvecklingen på Gotland utifrån fundamenten bo/leva, verka och besöka.

Målen för Filmstrategi för Gotland 2018-2023 är följande:

1. 2023 präglas filmverksamheten på Gotland av samverkan mellan filmaktörer¹, filmkulturella mötesplatser, civilsamhälle och näringsliv.
2. 2023 är filmen en självklar del av den identitet som formar människorna som lever, bor och verkar på Gotland.
3. 2023 har Gotland tack vare sin unika geografiska position utvecklat internationella samarbeten med andra filmaktörer i Östersjöregionen men även aktörer i övriga världen.
4. 2023 har Gotland stärkt position som plats för en bred flora av filmproduktion. Gotland som inspelningsplats är attraktiv och känd för nationella och internationella produktioner.
5. 2023 ska filmsatsningen lett till fler jobb på norra Gotland och till utveckling av Folkhögskolan i Färösund.

Så här, halvvägs in i strategin, har samhället och omvärlden tagit ytterligare stora kliv in i digitaliseringen av samhället. Inte minst på grund av coronapandemin, som påskyndat övergången till digitala möten och mötesplatser men även ökat efterfrågan på film, tv-serier, digitala spel och rörlig bild.

I Filmstrategi för Gotland 2018 - 2023 står att ”I samband med att en ny kulturplan för Region Gotland kommer 2020 ska filmstrategin uppdateras så att de fortsatt korrelerar.” Arbetet med att uppdatera filmstrategin, med tillhörande handlingsplan, har inletts under 2021 och en uppdaterad version som följer Region Gotlands Kulturplan 2021 - 2024 kommer att presenteras till sommaren 2021.

¹ Med begreppet filmaktörer avses Film på Gotland, Film Capital Stockholm (fram till 2020) med Gotlands filmfond, Kulturskolan på Gotland, Gotlands folkhögskola och Bergmancenter på Fårö, aktörer som alla har regional finansiering.

Region Gotland

Besöksadress Visborgsallén 19

Postadress SE-621 81 Visby

E-post regiongotland@gotland.se

Telefon +46 (0)498 26 90 00

Org nr 212000-0803

2. Fokusområden

I den här rapporten kommer vi att beskriva de förändringar som skett så här långt utifrån filmstrategins fem olika fokusområden som all regional filmverksamhet sorterades in under, de fem områdena är filmproduktion, filmkultur, utbildning, tillväxt och attraktionskraft samt utveckling av filmmediet. I filmstrategin utpekades även tre strategiska prioriteringar som syftade till att förverkliga filmstrategins mål, de tre prioriteringarna är: fortsatt satsning på professionell filmproduktion, ökad satsning på semi-professionell filmproduktion och stärkt samverkan mellan de olika filmverksamheterna.

2.1 Filmproduktion

I och med filmstrategins införande möjliggjordes ett tjänstetrymme på det regionala resurscentret Film på Gotland för en filmkommissionär på 75% från 2019.

Filmkommissionären har i uppdrag att lotsa produktionsbolag och producenter in på den gotländska marknaden och underlätta för produktionerna i kontakten med lokala myndigheter, filmarbetare och filmbransch. Filmkommissionären ska även marknadsföra Gotland som inspelningsplats och arrangera, i samarbete med filmkonsulenten, mötesplatser och fortbildning för lokal filmbransch, filmarbetare och filmskapare.

Från det att filmstrategin togs i fullmäktige under sommaren 2018 till början av 2021 har två långfilmer, fyra dramaserier, ett trettiotal kortfilmer och ett antal tv-program spelats in på Gotland. Bland dessa kan nämnas den Guldbaggebelönade skräckfilmen ”Andra sidan” som spelades in i sin helhet på Kustateljén i Fårösund, den internationella samproduktionen ”Bergman Island” på Fårö och ungdomsserien ”Sommarön” i Klintehamn. Trots coronapandemin har intresset för att producera film och drama på Gotland varit stort och filmkommissionären har arbetat aktivt med att stötta samtliga film- och dramaproduktioner ovan och merparten av kortfilmerna och tv-programmen.

Filmstrategin möjliggjorde även en förstärkning av Film på Gotlands ordinarie filmstöd som riktar sig till kort- och dokumentärfilm och summan utökades med 100 000 sek från 2019. Det har lett till att antalet stödmottagare har ökat och att vissa av dessa har erhållit en större summa än vad som tidigare varit möjligt att bevilja. Stödet omformulerades också från att ha varit utformat som ett enklare produktionsstöd till att både omfatta utvecklings- och produktionsstöd samt ett arbetsstipendium som enskilda professionella filmare kan söka för att möjliggöra kompetensutveckling och liknande, riktade insatser. För att hitta nya röster och även möta det intresse för filmproduktion som finns i allmänheten startades filmtävlingen Stor Liten Ö där vem som helst, som är boende på Gotland, får skicka in en film på max fem minuter som på något sätt skildrar livet på Gotland.

Förutom talangutveckling av lokala semiprofessionella filmare genom bland annat filmstöd och handledning har lokala filmskapare även kunnat söka stöd i form av kontorsplatser och ett lokalt mentorsprogram. Talangutvecklingen har även kompletterats från 2018 med manusstipendiet ”Efter Bergman”. Det är ett samarbete mellan Bergmancenter, Film på Gotland, Bergmangårdarna, Svenska kyrkan, Gotlands Folkhögskola och Film Stockholm (fram till 2020 Film Capital Stockholm) och riktar sig till nordiska filmare som får en residensvistelse på Fårö med en dramaturg. Film på Gotland fortsätter även att arrangera Bergmanveckans Talangdagar som årligen samlar 25 nya filmare från hela Sverige. Talangdagarna arrangeras i samarbete med Bergmancenter och föreningen Filmregionerna där Sveriges samtliga regionala

resurscenter för film finns representerade. Gotland skickar varje år en lokal filmare och en plats på Bergmanveckans talangdagar är sedan 2018 avsatt för en nyexaminerad deltagare från Gotlands Folkhögskolas filmutbildningar.

Gotlands Filmfond, som investerar i olika samproduktioner på Gotland, förvaltades vid filmstrategins införande 2018 av Film Capital Stockholm, en samarbetsorganisation som även förvaltar dåvarande Stockholms Läns filmfond. Film Capital Stockholm var även delägare i Gotlands filmfond med 20%. Under 2020 avvecklades bolaget och Region Gotland köpte tillbaka hela ägandeskapet av filmfonden. Under 2020 inleddes även samtal med en eventuell ny samarbetspartner för Gotlands Filmfond, det under 2021 nystartade produktionscentrum för film och tv Film Stockholm AB.

Under våren 2021 tilldelades Film på Gotland 200.000 sek och Gotlands Filmfond 250.000 sek av Svenska Filminstitutet i talangsatsningen "Talent to Watch" med syftet att ge nya röster och berättelser möjlighet att etablera sig trots den rådande coronapandemin.

2.2 Filmkultur

I och med filmstrategins införande förstärktes tjänstetrymmet på Film på Gotland så att utrymmet för utvecklingen av visning av film byggdes ut till en halvtidstjänst och inkluderar från 2020 även spridning av gotländsk film.

Ett nätverk för Gotlands alla biografer och visningsarrangörer, som filmstudios och kulturföreningar, skapades 2019 och arrangerar nätverksträffar och gör stödinsatser utifrån biografernas behov och intresse. En maskinistutbildning för öns biografmakinister var planerad till 2020 men på grund av coronapandemin är den skjuten på framtiden. De gotländska biograferna drabbades hårt av pandemin när den drabbade ön 2020 och utvecklingen för visning och spridning har varit viktig för biograferna och visningsarrangörerna med att söka krisstöd från olika myndigheter med målet att kunna behålla alla våra biografer. Trots coronapandemin registrerades glädjande nog två nya biografer på Gotland, dels på Bergmancenter som med stöd av Svenska Filminstitutet installerat en DCP-projektor i sin salong, men även Gotlands utomhusbiograf "Savannen" i Guldrupe. Totalt har Gotland nu 13 biografer.

Bergmancenter på Fårö med den årliga filmfestivalen Bergmanveckan är en viktig filmkulturell mötesplats lokalt, nationellt och internationellt och sedan 2020 erhåller Bergmancenter ett statligt stöd på 1,5 mkr årligen. Tillskottet har gjort att centret kunnat arbeta mer långsiktigt och satsa på återkommande verksamhet för bland annat barn och unga.

Även tjänstetrymmet för utvecklingen för filmpedagogik, med särskilt fokus på barn och unga, byggdes ut till en halvtid på Film på Gotland efter filmstrategins införande. Det har gjort att fokus på filmkulturella frågor kunnat stärkas under perioden för filmstrategin och även öppnat för större samverkan med de övriga filmaktörerna, civilsamhället och över förvaltningsgränserna. Ett bra exempel på utvecklingen är det förvaltningsöverskridande samarbetsprojektet "De äldres ögon" där ungdomar från gotländska skolor skapar film för boende på Gotlands äldreboenden. Under 2021 kommer utvecklingen för filmpedagogik även att fortbilda personalen på äldreboendena i filmskapande så att även de äldre ska ha möjlighet att med enkla medel berätta med rörlig bild.

2.3 Utbildning

Gotlands Folkhögskola i Fårösund har två olika inriktningar inom film och rörlig bild. Film Crew som inriktar sig på blivande filmhantverkare och Story som sedan strategins införande nu omfattar tre olika former av manusutbildningar för film och dramaserier. Specifikt utbildningen för showrunners har tillkommit och gjort att filmutbildningarnas former nu är mer fasta med en årlig TV-serie produktion.

Tack vare filmstrategin har samverkan mellan utbildningarna, de produktioner som Gotlands Filmfond investerat i och Film på Gotland stärkts. Praktikanter från utbildningarna placeras regelbundet i gotländska produktioner, i synnerhet de som samproduceras av den regionala filmfonden, och deltagarna bjuds in för att delta i de fortbildningar och insatser som Film på Gotland arrangerar för att stärka filmbranschen på Gotland i övrigt. Exempel på detta bland annat är den utbildning i arbete på och kring vägar (flaggvaktsutbildning) som arrangeras årligen och där både lokal filmbransch och deltagare från utbildningarna deltar. Flera av deltagarna från utbildningarna har också blivit anställda på de olika produktionerna som spelat in på ön sedan 2018. Folkhögskolan i Fårösund och Film på Gotland samfinansierar också, sedan filmstrategins införande, en halvtidstjänst för en filmtekniker på Kustateljén i Fårösund som arbetar med och underhåller all filmteknik som utbildningarna och resurscentret köpt in och disponerar över.

Samverkan mellan Folkhögskolan på Gotland, Wisbygymnasiet, Gutegymnasiet och Gotlands grundskolor har också stärkts och det har arrangerats flera studiebesök med elever från Gotlands gymnasie- och högstadieskolor till folkhögskolans egna filmproduktioner i Kustateljén.

Kulturskolan arrangerar skolbiovisningar och har även två olika frivilligkurser för barn och unga mellan 12 och 16 år. Sedan filmstrategins införande har Kulturskolans och Film på Gotlands samarbete stärkts och det gemensamma uppdraget att arbeta med film i skolan har utvecklats till att fokusera på att fortbilda pedagoger, från förskola till gymnasieskola, inom filmkunnighet. Sedan 2019 arrangeras årligen en MIK-dag (Medie- och informationskunnighet) riktad till pedagoger i samarbete mellan Film på Gotland, Kulturskolan på Gotland, biblioteken på Gotland och UAF.

2.4 Tillväxt och attraktionskraft

Sedan filmstrategins införande har Film på Gotland arrangerat återkommande produktionsforum för filmarbetare och filmbransch på Gotland men även arrangemang som riktar sig till en bredare målgrupp av lokala näringsidkare. Ofta i samarbete med andra nationella aktörer som till exempel seminariet "Hjälp, Hollywood kommer!" som arrangerades under Almedalsveckan 2019 i samarbete med föreningen filmregionerna vilken gav exempel på hur en liten kommun eller ort kan hantera en stor filmproduktion.

Stora produktioner, som exempelvis långfilmen Bergman Island som filmade nästan uteslutande på Fårö under totalt 20 veckor under 2018 och 2019, får stora, direkta effekter för lokalt näringsliv tex i form av ökad efterfrågan på boende och arbetskraft och på små platser kan det vara svårt att tillgodose de behoven. Särskilt när det är flera produktioner igång samtidigt som under 2018 då en långfilm och två dramaserier producerades samtidigt på Gotland. I ett längre perspektiv kommer det vara viktigt att behålla kompetensen inom filmproduktion på Gotland så att ön kan leverera de tjänster och behov som kommande film- och dramaserieproduktioner har och ju fler

produktioner vi får till ön, desto mer attraktivt kommer det vara för filmarbetare och kreatörer att stanna kvar eller flytta sin verksamhet till Gotland.

Film på Gotland och Bergmancenter arbetar båda med att sprida kunskap och synliggöra det filmkulturella arvet och fotspårsturismen vilket ökar reseanledningarna till ön och stärker bilden av Gotland som en plats att bo/leva, verka och besöka. Under 2021 kommer båda filmaktörerna att arbeta med att skapa innehåll till den besöksnäringssinriktade hemsidan gotland.com.

2.5 Utveckling av filmmediet

Sedan 2020 arrangerar Bergmancenter med stöd av Film på Gotland och i samarbete med Rucca Art Center i Lettland och MoKS Art Centre i Estland det internationella nätverket Female Filmworkers Network. I projektet erbjuds fyra svenska kvinnliga filmare och fyra kvinnliga filmare från Estland och fyra från Lettland till gemensamma workshops och fortbildningar. Syftet är att stärka kvinnliga filmare genom att dela erfarenheter med professionellt verksamma kvinnliga filmare från partnerländerna, och skapa nätverk för framtida gemensamma projekt. Projektet delfinansieras av Nordisk Kulturkontakt.

Under 2021 beviljades Film på Gotland, i samarbete med Film Stockholm, 200.000 sek från Nordisk Kulturkontakt för att starta upp ett nätverk i norra Europa för klimatmässigt hållbara samproduktioner. Syftet med nätverket är att gemensamt verka för att minska filmproduktioners klimatavtryck.

I den nya Kulturplan för Gotland 2021 - 2024 är spelkultur upptaget som ett eget konstområde. Digitala spel har mycket gemensamma berättarkomponenter med film och spelkunnighet ingår i MIK så det finns en stor potential i att samarbeta över film- och spelgränserna i allt från pedagogiska insatser till mer bransch- och innovationsfrämjande insatser. Ett exempel, som på grund av coronapandemin ännu inte genomförts, är att skapa workshops inom worldbuilding tillsammans med film- och spelutbildningarna och Gotlands övriga konstnärliga utbildningar.

3. Sammanfattning

Utifrån de uppsatta målen för Filmstrategi för Gotland 2018 - 2023 kan det sammanfattas att filmaktörerna är på god väg att uppfylla flera av målen. En del mål kräver dock mer insatser och ett fortsatt riktat arbete för att uppnås.

1. 2023 präglas filmverksamheten på Gotland av samverkan mellan filmaktörer, filmkulturella mötesplatser, civilsamhälle och näringsliv.

Det mål som redan nu delvis har uppfyllts är den påtagligt stärkta samverkan mellan filmaktörerna som genomlyser alla fokusområden ovan. Den finns numera en självklarhet i viljan till och förtroende i samarbetet med de gemensamma målen som filmstrategin pekar ut. Samverkan med civilsamhälle och näringsliv, bortsett från den lokala filmsbranschen, är den del av samverkansmålet som vi behöver rikta mer fokus på. Coronapandemin har gjort det svårare att nå ut och trots att det gjorts en del digitala insatser ser vi att samverkan med civilsamhälle och övrigt näringsliv kommer att ta ny fart när pandemin klingar av.

2. 2023 är filmen en självklar del av den identitet som formar människorna som lever, bor och verkar på Gotland.

Genom både filmkulturella och filmpedagogiska insatser riktade till allmänheten, främjande av olika filmkulturella mötesplatser och visningsfönster når vi ut till allt fler människor. Att Gotland och gotlänningar är synliga i olika filmer, dramaserier och annan rörlig bild gör Gotland till en attraktiv plats och skapar igenkänning och stolthet för de som lever, bor och verkar här. Filmtävlingen Stor Liten Ö har varit ett bra sätt att öppna upp för nya, lokala röster och även sänkt trösklarna för eget skapande inom rörlig bild. Med riktade insatser till pedagoger stärker vi filmkunnigheten och MIK i lokalsamhället. Coronapandemin och den våg av konspirationsteorier som den gett upphov till gör att behovet av MIK fortsatt är stort i samhället.

3. 2023 har Gotland tack vare sin unika geografiska position utvecklat internationella samarbeten med andra filmaktörer i Östersjöregionen men även aktörer i övriga världen.

Female Filmworkers Network och det nystartade nätverket för klimatmässigt hållbara samproduktioner i norra Europa är bara två exempel på det utbyte som redan nu finns med andra filmaktörer i Östersjöregionen. Filmutbildningarna på Gotlands Folkhögskola i Fårösund, Bergmancenter och Bergmangårdarna har varje år en mängd internationella gäster som ofta skapar ytterligare samarbeten med lokala aktörer. När pandemin lättar ser vi att dessa internationella samarbeten ytterligare kommer stärkas.

4. 2023 har Gotland stärkt position som plats för en bred flora av filmproduktion. Gotland som inspelningsplats är attraktiv och känd för nationella och internationella produktioner.

På Gotland har det sedan filmstrategins införande spelats in allt från långfilm och dramaserie till reklamfilm och tv-program. Flera svenska, och internationella produktioner, som under normala år spelats in i mer exotiska länder har under coronapandemin istället sökt sig till intressanta platser i Europa, som Gotland, där det fortfarande har gått att producera. Den utvecklingen ser ut att fortsätta både på grund av den effekt som pandemin har gett men även utifrån ett hållbarhetsperspektiv där nordiska produktioner inte vill behöva göra så långa resor för att hitta intressanta inspelningsmiljöer.

5. 2023 ska filmsatsningen leda till fler jobb på norra Gotland och till utveckling av Folkhögskolan i Fårösund.

Sedan 2018 har det skapats flera kortare, tillfälliga jobb inom filmproduktion på norra Gotland men även runt om på hela ön. Ju fler produktioner vi får till Gotland desto fler arbetstillfällen kommer att skapas, både inom filmproduktion och andra tjänster som produktionerna genererar genom ökad efterfrågan på tex boende, hyra av produkter och tjänster mm. Det regionala resurcentret Film på Gotland, som utgår från Fårösund, har lyckats rekrytera en Filmkommissionär och samfinansierar även en filmtekniker med Folkhögskolan på Gotland. Folkhögskolans filmutbildningar har redan nu, så här i mitten av strategiperioden, utvecklat sina manusutbildningar till att omfatta tre olika linjer. Samtliga filmutbildningar har dessutom blivit tvååriga.